

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження податку на виведений капітал та імплементації стандартів протидії розмиванню податкової бази та виведення прибутку за кордон"

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

З 1 січня 2017 року Україна приєдналася до Програми розширеного співробітництва в рамках ОЕСР і взяла на себе зобов'язання імплементувати щонайменше Мінімальний стандарт Плану дій BEPS, який включає обов'язкові чотири кроки із п'ятнадцяти запропонованих, що мають на меті протидію розмиванню податкової бази та виведенню прибутку з-під оподаткування.

Даний законопроект забезпечує практичну реалізацію десяти із п'ятнадцяти кроків Плану дій BEPS і спрямований на підвищення ефективності податкового регулювання, протидію агресивному податковому плануванню, повернення довіри до української системи оподаткування та забезпечення фінансової стабільності в Україні.

Також запропоновані зміни забезпечують імплементацію Багатосторонньої конвенції щодо виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування, що набрала чинності 02 квітня 2019 року, шляхом створення законодавчих передумов для запобігання зловживань положеннями договорів про уникнення подвійного оподаткування (одночасно реалізуючи Крок 6 Плану дій BEPS).

Окрім цього, даний законопроект дозволяє комплексно імплементувати основні заходи Плану дій BEPS, які спрямовані на підвищення ефективності протидії шкідливим податковим практикам, тобто ведення платниками своєї діяльності через юридичних осіб, зареєстрованих у так званих «низькоподаткових» (крок 5 Плану дій BEPS) та протидію зловживаннями при застосуванні податкових конвенцій (крок 6 Плану дій BEPS) шляхом створення нової моделі корпоративного оподаткування.

Імплементація податку на виведений капітал забезпечить оподаткування усіх операцій, спрямованих на виведення капіталу з бізнесу, зокрема шляхом сплати дивідендів особам, які не є платниками податку на виведений капітал.

При цьому, податок на виведений капітал за своєю суттю не є податком на репатріацію, оскільки він не утримується з доходів нерезидентів, а сплачується резидентом, який здійснює виплату. Відтак, до податку на виведений капітал не будуть застосовуватись положення конвенцій про уникнення подвійного оподаткування, що в принципі унеможлиблює зловживання положеннями таких конвенцій.

Крім цього, податок на виведений капітал також унеможлиблює розмивання податкової бази платника податку шляхом сплати процентів за фінансовими інструментами (кредитами, позиками тощо) пов'язаним особам-нерезидентам та віднесення таких процентних платежів до складу витрат (крок

4 Плану дій BEPS), оскільки такі операції також є об'єктом оподаткування податку на виведений капітал.

Класична модель оподаткування прибутку підприємств є неефективною в сьогоденних економічних умовах. Так, з загальної кількості платників податку на прибуток підприємств, що складає близько 269 000 платників, 90% загальної суми податку на прибуток сплачується до бюджету 1100 платниками, річний дохід який перевищує 20 млн. гривень.

При цьому ще 8000 платників з річним доходом, що перевищує 20 млн. гривень, стабільно декларують від'ємне значення об'єкту оподаткування податком на прибуток підприємств та, відповідно, взагалі не сплачують податок до бюджету. В той же час такі платники щорічно сплачують закордон пасивні доходи (дивіденди, проценти тощо) у розмірах, що обліковуються мільярдами гривень, та за рахунок застосування положень податкових конвенцій не утримують з таких виплат жодного податку, або ж утримують у мінімальних розмірах.

Крім того, податок на прибуток має низку інших недоліків, серед яких:

складні правила розрахунку об'єкта оподаткування (фінансовий результат як базовий показник для розрахунку об'єкта оподаткування з подальшим коригуванням на різниці – це постійний ризик претензій з боку контролюючих органів);

необхідність ведення окремого обліку податкової амортизації;

проблеми з накопиченням збитків;

агресивні схеми податкового планування, які використовуються окремими компаніями з метою уникнення оподаткування, що призводить до надмірного податкового тиску на сумлінних платників податку.

Водночас значною перешкодою для становлення в Україні конкурентоспроможної у глобальному вимірі національної економіки, забезпечення належної технологічної та екологічної безпеки є високий рівень зносу основних засобів (в цілому по національній економіці у 2016 році – 58,1%, а у провідному її секторі – переробній промисловості – 76,4%).

У зв'язку з цим та з метою вивільнення коштів на розвиток та модернізацію підприємств і стимулювання економічного зростання, доцільним є запровадження оподаткування лише тієї частини прибутку підприємств, яка не спрямовується на розширення чи створення виробництва. Такий підхід застосовується у Республіці Естонія, Латвійській Республіці та Грузії.

Для напрацювання відповідних змін до законодавства при Міністерстві фінансів України було створено робочу групу, до роботи у якій, зокрема, були залучені народні депутати України, представники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, бізнесу, громадськості та фахівці у сфері оподаткування.

Трансформацію податку на прибуток у податок на виведений капітал та імплементацію таким чином кроків Плану дій BEPS підтримують, зокрема, Асоціація платників податків України, Український інститут майбутнього, члени коаліції "За детінізацію економіки", Громадська рада при Державній

податковій службі України, Спілка українських підприємців, Федерація Роботодавців України, Український Союз Підприємців та Промисловців, Всеукраїнська Аграрна Рада, Українська Рада Бізнесу.

2. Цілі і завдання прийняття акта

Передбачене законопроектом запровадження нових правил оподаткування прибутку підприємств дасть змогу спростити ведення бізнесу, скоротити витрати платників податків на виконання податкового обов'язку та втілити на практиці десять кроків Плану дій BEPS.

Зокрема, законопроектом передбачається прозоре регулювання оподаткування іноземних компаній та введення низки ефективних антиофшорних заходів (Крок 3 Плану дій BEPS). Класичні схеми виводу капіталу (проценти, роялті, інвестиції за кордон) стають прямими об'єктами оподаткування, що унеможливило розмивання податкової бази та виведенню коштів з-під оподаткування в Україні (Кроки 4, 5 Плану дій BEPS). Законопроект забезпечує ефективну протидію зловживанням положеннями податкових конвенцій, оскільки податок на виведений капітал не є податком на репатріацію та, відповідно, не є предметом податкових конвенцій (Крок 6 Плану дій BEPS).

Крім того, законопроектом також створюються умови для запобігання штучному уникненню визнання статусу постійного представництва (Крок 7 Плану дій BEPS) та удосконалюється контроль за трансфертним ціноутворенням (Кроки 8-10 Плану дій BEPS). Законопроект також ставиться за мету перехід до міжнародних стандартів фінансової звітності оптимізує вимоги щодо документації трансфертного ціноутворення та звітності у розрізі країн (Крок 13 Плану дій BEPS).

Впровадження ефективних механізмів адміністрування податку контролюючими органами із застосуванням автоматизованого аналізу податкової інформації та інтелектуальної перевірки з використанням інформаційних технологій запобігатиме заниженню бази оподаткування та ухиленню від оподаткування в Україні (Крок 11 Плану дій BEPS) та, як наслідок, забезпечить підвищення рівня капіталізації підприємств і підприємницької активності, створення потужного стимулу для залучення інвестицій в економіку України та економічного зростання.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Законопроект передбачає заміну з 1 січня 2021 року податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал. Також законопроектом передбачається, що сума дивідендів, що виплачується за 2020 рік, не оподатковуватиметься податком на виведений капітал у межах обсягу оподаткованого прибутку, з якого раніше був сплачений податок на прибуток підприємств.

Об'єктом оподаткування податком на виведений капітал визначаються операції з виведення капіталу та операції, прирівняні до операцій з виведення капіталу.

До операцій з виведення капіталу належатимуть виплата дивідендів на користь неплательника податку, виплата частини прибутку державними некорпоратизованими, казенними чи комунальними підприємствами, повернення внесків власнику корпоративних прав – неплательнику податку (у сумі, що перевищує вартість внеску, здійсненого засновником та/або власником до статутного капіталу такої юридичної особи) тощо.

До операцій, прирівняних до операцій з виведення капіталу, зокрема, належатимуть:

- проценти, сплачені нерезидентам – пов'язаним особам і нерезидентам, зареєстрованим у державах, що є «низькоподатковими» юрисдикціями;

- виплати в межах договорів страхування або перестрахування на користь страховиків-нерезидентів (в окремих випадках);

- фінансова допомога, надана платником податку неплательнику податку, яка не підлягає поверненню або надана пов'язаній особі, або надана непов'язаній особі та залишається неповернутою протягом 12 місяців (крім окремих випадків);

- виплата (переказ), що здійснюється у зв'язку з: переказом коштів з рахунків в українських банках на рахунки платника податку, відкриті за кордоном; погашенням зобов'язань, що виникли за договорами, виконання яких не призводить до зарахування коштів на рахунки платників податку в українських банках або до отримання платником податку майна, робіт, послуг;

- господарські операції, визнані контрольованими за правилами трансфертного ціноутворення, якщо їх умови не відповідають принципу "витягнутої руки", в частині донарахованих сум;

- операції з безоплатного надання майна неплательнику податку (крім окремих випадків);

- виплати, що здійснюються у зв'язку із вкладенням в об'єкти інвестицій (в тому числі придбанням майна), які перебувають за межами території України, придбанням робіт, послуг у неплательника податку – нерезидента, та/або передача майна, надання робіт, послуг неплательнику податку – нерезиденту (якщо розрахунки чи постачання майна, робіт, послуг за відповідними операціями не здійснено у 360-денний чи інший строк відповідно до законодавства);

- кошти та/або вартість майна, передані до статутного капіталу неплательника податку;

- кошти та/або вартість майна, виплачені у зв'язку із придбанням товарів, робіт та послуг у пов'язаних фізичних осіб, що застосовують спрощену систему оподаткування;

- виплата роялті в сумах перевищення ліміту та в інших окремих випадках.

Операції, які звичайно використовуються для розмивання податкової бази в Україні (виплата процентів за кредитами компаніям в «низькоподаткових»

юрисдикціях, виплата дивідендів нерезидентам, інвестиції закордон) стають прямим об'єктом податку на виведений капітал.

Законопроект унеможливує зловживання положеннями податкових конвенцій шляхом застосування занижених чи нульових ставок податку для окремих видів доходів нерезидентів, оскільки податок на виведений капітал сплачується виключно платниками такого податку (тобто в принципі відсутнє утримання податку з будь-яких доходів нерезидентів, що є предметом податкових конвенцій).

Платниками податку на виведений капітал передбачено визначити резидентів (суб'єктів господарювання – юридичних осіб, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами) та нерезидентів (юридичних осіб, які провадять на території України визначену Кодексом діяльність, та постійні представництва нерезидентів, які провадять діяльність на території України).

Пропонується застосовувати такі ставки податку на виведений капітал:

15% – до операцій з виведення капіталу;

20% – до операцій, прирівняних до операцій з виведення капіталу (крім зазначених нижче операцій, що оподатковуються за ставкою 5%);

5% – до коштів, сплачених на виконання боргових зобов'язань пов'язаним особам – нерезидентам (у випадках перевищення сукупної суми боргових зобов'язань перед всіма пов'язаними особами – нерезидентами над сумою власного капіталу платника більш ніж у 3,5 рази (для фінансових установ та компаній, що провадять виключно лізингову діяльність, – більш ніж у 10 разів) або реєстрації нерезидента у державі, що є «низькоподатковою» юрисдикцією, застосовуватиметься ставка 20%).

Передбачено створення Реєстру платників податку на виведений капітал, дані якого оприлюднюватимуться на веб-сайті Державної податкової служби України. На початковому етапі (до 31 грудня 2020 року) Реєстр буде сформовано Державною податковою службою України шляхом включення до нього платників податку на прибуток підприємств, зареєстрованих у контролюючих органах станом на 1 грудня 2020 року.

Крім того, з метою забезпечення прозорості адміністрування податку передбачається запровадження автоматизованого аналізу податкової інформації, що є вирішенням одного з кроків Плану дії BEPS стосовно збору та аналізу інформації про розмивання податкової бази та виведення прибутку з-під оподаткування. Для цього під час здійснення з неплатником податку операцій, які є об'єктом оподаткування, в розрахункових документах платником податку зазначатиметься у встановленому Національним банком України порядку код операції. Групована за кодами операцій інформація про кошти, перераховані платником податку неплатнику податку (без ідентифікації особи – неплатника податку, з яким була здійсненна операція), надаватиметься контролюючим органам для співставлення з податковою звітністю в автоматичному режимі та відображатиметься разом з результатами порівняння в електронному кабінеті платника податку.

Суми переоплат з податку на прибуток підприємств, сформовані до 1 січня 2021 року, платники податків зможуть використати в рахунок зменшення грошових зобов'язань з податку на виведений капітал або ці суми будуть повернені платникам в установленому порядку.

4. Стан нормативно-правової бази у зазначеній сфері правового регулювання

Основним нормативно-правовим актом, що регулює відповідні питання, є Податковий кодекс України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація норм законопроекту не впливатиме на бюджетні показники поточного року. З метою врахування впливу запровадження податку на виведений капітал на показники бюджетів, починаючи з 2020 року, у Прикінцевих положеннях законопроекту передбачено завдання Кабінету Міністрів України під час підготовки проектів закону про Державний бюджет України на 2021 рік та наступні роки враховувати запровадження з 1 січня 2021 року податку на виведений капітал, забезпечуючи дотримання визначеного Кабінетом Міністрів України у стратегії управління державним боргом рівня граничного обсягу дефіциту Державного бюджету України на відповідний рік, зокрема, шляхом упровадження заходів з економії витрат, реалізація яких узгоджується з пріоритетними напрямками державної політики. Законопроект передбачає ряд заходів для бездефіцитного впровадження податку на виведений капітал.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта

Прийняття законопроекту сприятиме імплементації в Україні Плану дій BEPS, спрощенню ведення бізнесу та податкового адміністрування, зменшенню адміністративного тиску на платників податків з боку контролюючих органів, спрямуванню прибутку підприємств на розвиток і техніко-технологічне оновлення вітчизняного виробництва, створенню умов для детінізації економіки та стимулів до нарощування інвестиційної активності, що в цілому забезпечить оздоровлення та посилення конкурентоспроможності економіки України.

Народні депутати:

**Южаніна Н.П., Павленко Р.М., Синютка О.М.,
Джемільєв М., Геращенко І.В., Ар'єв В.І., Луценко І.С.,
Саврасов М.В., Фріз І.В., Давиденко В.М., Кіт А.Б.,
Лабазюк С.П., Бондар М.Л., Алексєєв С.О.**